

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ (1025-1453)

- Μετά τον θάνατο του Βασιλείου Β' (1025) άρχισε μια **περίοδος κρίσης** του Βυζαντίου.
- Η δυναστεία των Κομνηνών (1081-1185) αντιμετώπισε την κρίση και άρχισε την ανασυγκρότηση του κράτους.
- Οι αυτοκράτορες της δυναστείας των Αγγέλων (1185-1204) δεν μπόρεσαν να αντιμετωπίσουν τις εξωτερικές απειλές και το κράτος **καταλύθηκε** από τους σταυροφόρους (1204).
- Μετά την **άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους σταυροφόρους** (1204), δημιουργήθηκαν ελληνικά και λατινικά κράτη στη θέση του βυζαντινού κράτους.
- Ένα από αυτά τα κράτη, η **αυτοκρατορία της Νίκαιας**, κατέφερε να αποκαταστήσει τη Βυζαντινή αυτοκρατορία.
- Στον 14^ο αιώνα προχωρεί η εξασθένηση του στρατού και της οικονομίας. Αυτό βοηθάει την επέκταση των **Σέρβων** και αργότερα των **Οθωμανών**.
- Το κράτος αυτό διαλύθηκε τελικά από τους **Οθωμανούς Τούρκους (1453)**.
- Μέσα σ' αυτές τις τελευταίες τραγικές στιγμές του Βυζαντίου διαμορφώνεται η συνείδηση του Νέου Ελληνισμού.

Ι. Η ΕΞΑΣΘΕΝΗΣΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ ΜΕ ΤΗ ΔΥΣΗ

1. Η κρίση και οι απώλειες της αυτοκρατορίας κατά τον 11^ο αιώνα (1025-1081)

Όροι κλειδιά

Αποστρατιωτικοποίηση – μισθοφόροι – φόροι – πολιτική αστάθεια – κρίση – μάχη Ματζικέρτ – πτώση του Μπάρι

α. Η εσωτερική κρίση

- Μετά τον θάνατο του Βασιλείου Β' (1025) **πολιτική αστάθεια** επικρατεί στο Βυζάντιο.
- Πολλοί, αδύναμοι και ανίκανοι αυτοκράτορες ανέβηκαν στον θρόνο.
- Επειδή θεωρούσαν ότι είχε επιτευχθεί (από τους προηγούμενους αυτοκράτορες) διαρκής ειρήνη, αλλά και για να μειώσουν την ισχύ των Δυνατών, πήραν μέτρα **αποστρατιωτικοποίησης** του Βυζαντίου:
 - **Παραμέλησαν** τον στόλο.
 - **Διέλυσαν** σταδιακά τα θέματα και τους θεματικούς στρατούς.
 - Έδωσαν το **δικαίωμα εξαγοράς** της στρατιωτικής θητείας (θεσμός του **εξαργυρισμού**).
 - Χρησιμοποίησαν ξένους **μισθοφόρους** στον βυζαντινό στρατό.
 - Χρησιμοποίησαν πολλούς ξένους σε ανώτερες στρατιωτικές θέσεις.
- Στο επίπεδο της κοινωνίας:
 - Επέβαλαν **νέους φόρους** που οδήγησαν σε **εξεγέρσεις** των επαρχιακών αγροτικών πληθυσμών.

β. Οι στρατιωτικές αποτυχίες

- **Νέοι εχθροί** άρχισαν να απειλούν το Βυζάντιο:
- Στην **Ανατολή** εμφανίστηκαν οι **Σελτζούκοι** (τουρκικό φύλο).
 - Στη **μάχη του Ματζικέρτ (1071)** οι Σελτζούκοι συνέτριψαν τα μισθοφορικά στρατεύματα του Βυζαντίου.
 - ❖ **Αίτια** της ήττας:
 - ✓ Έλλειψη οπλισμού
 - ✓ Έλλειψη πειθαρχίας και εμπειρίας
 - ✓ Έλλειψη ηθικού
- Η ήττα του βυζαντινού στρατού στο Ματζικέρτ:
 - ✓ Προκάλεσε εσωτερικές διαμάχες.
 - ✓ Επέτρεψε στους Σελτζούκους να κάνουν την πρωτεύουσα του κράτους τους στη Νίκαια (κοντά στην Κωνσταντινούπολη).
 - ✓ Έκοψε τους δρόμους των Βυζαντινών προς τις ανατολικές επαρχίες.
 - ✓ Άνοιξε τον δρόμο για τον εκτουρκισμό των πληθυσμών της Μικράς Ασίας.
- Στη **Δύση** εμφανίστηκαν οι **Νορμανδοί** (σκανδιναβικής καταγωγής).
 - Κατέλαβαν τις **ιταλικές κτήσεις** του Βυζαντίου.
 - Το **1071** πέφτει το τελευταίο οχυρό του Βυζαντίου στην Ιταλία, το **Μπάρι**.
- Τα βόρεια σύνορα απείλησαν οι **Ούγγροι** και οι **Σέρβοι**.
- Γενικά η περίοδος μετά τον θάνατο του Βασιλείου Β΄ (1025) και μέχρι την άνοδο στον θρόνο της δυναστείας των Κομνηνών (1081) αποτελεί μια περίοδο **στασιμότητας και υποχώρησης της βυζαντινής δύναμης**.

Ερωτήσεις

Βιβλίο, σελ. 54, ερωτήσεις: 1, 2, 3.

Επιπλέον:

1. Ποια μέτρα των αυτοκρατόρων της περιόδου 1025-1081, σχετικά με τον στρατό, οδήγησαν στην εξασθένησή του;
2. Ποια ήταν τα αίτια της ήττας του βυζαντινού στρατού στο Ματζικέρτ;
3. Ποια ήταν η σημασία της ήττας στο Ματζικέρτ για το Βυζάντιο;
4. Ποιες ήταν οι συνέπειες της ήττας του βυζαντινού στρατού στο Ματζικέρτ (1071).
5. Ποιοι εχθροί απείλησαν το Βυζάντιο στη Δύση και τι κατάφεραν;